

Ireneusz Korzeniowski. *Fede e atto di fede in Louis Billot. Una ricognizione storico-teologica*. Roma 1997 ss. 229.

Ksiądz I. Korzeniowski w omawianej książce podjął problem wiary i aktu wiary w ujęciu L. Billota. Wiara nie tylko w chrześcijaństwie, ale w każdej religii odgrywa podstawową rolę. Leży u podstaw każdej autentycznej religii. Należy do struktury religii, istotnych pojęć religijnych, jest odpowiedzią na elementy objawieniowe znajdujące się w konkretnych religiach. Chrześcijaństwo jest religią w pełni objawioną i zbawczą. Akt wiary, jako pozytywna decyzja odpowiedzi na Boże Objawienie, wezwanie do dialogu, jest nie tylko korelatem Objawienia, ale i środkiem, dzięki któremu wierzący nawiązuje łączność z Bogiem. W zagadnienie wiary w religiach ks. Korzeniowski nie wchodzi.

L. Billot, ur. 12 I 1846 r., zm. 18 XII 1931 r., jezuita, kardynał, zajmował się, tak jak wielu innych teologów tego czasu, licznymi problemami teologicznymi. Pisał m.in. o Trójcy Świętej, Bogu Stworzycielu, grzechu pierworodnym, odkupieniu i zbawieniu. Wiele miejsca w swojej twórczości poświęcił zagadnieniu wiary, zresztą organicznie związanej ze wszystkimi kwestiami wcześniej wymienionymi. Wiara przedmiotowa suponuje akt wiary. Tak też chyba powinien być ustawiony problem pracy, bo akt wiary poprzedza wiarę habitualną.

Zasadniczy problem recenzowanej pracy tkwi w zagadnieniu, czy L. Billot był tylko komentatorem poglądów św. Tomasza z Akwinu na ten temat, jak sądzi wielu neotomistów, czy też dał nową interpretację. Ranga tego problemu ma niewątpliwie znaczenie historyczne i należy do ważnych w zakresie historii teologii. Wartość pracy I. Korzeniowskiego lokalizowałbym w tym nurcie, gdyż dziś problem wiary, a zwłaszcza aktu wiary, ustawia się nieco inaczej, a mianowicie w perspektywie myślenia personalistycznego i historiozbawczego.

Autor w swoich analizach pozostał w płaszczyźnie badań historycznych tego problemu. Nie pomniejsza to waloru książki, gdyż od słynnego studium R. Auberta (*Le problème de l'acte de foi. Données traditionnelles et résultats des controverses récentes*) nie ukazało się zbyt wiele prac dotyczących problemu wiary. Te natomiast, które powstały (por. prace C. Cirne-Lima, A. Brunnera, J. Mouroux, R. Guardiniego, K. Adama, W. Granata, K. Rahnera i innych), ustawione są w nieco innej optyce, w tym kontekście zatem książka Ks. I. Korzeniowskiego stanowi cenny wkład w dzieje problematyki.

Prezentowana książka składa się ze Wstępu oraz pięciu rozdziałów. Rozdział I, liczący 75 stron, jest poświęcony zagadnieniu wiary w aspekcie histo-

rycznym. Stanowi on szeroki kontekst do rozważań właściwych. W moim przekonaniu za szeroki, gdyż Autor omawia pojęcie wiary w Piśmie św., analizuje pojęcie wiary u św. Tomasza z Akwinu, Dunsza Szkota, w drugiej scholastyce (Tomasz de Vio, F. Suarez, J. de Lugo, Franzelin, Bellarmin), która wpływała na kształtowanie poglądów uczestników Soboru Trydenckiego i Soboru Watykańskiego I oraz L. Billota. Wydaje się, że jest to związane z metodologią przyjmowaną w „szkole rzymskiej” Autor jakby trochę pozostawał pod jej wpływem. W r o z d z i a l e II Autor zanalizował teologię wiary w ujęciu L. Billota. Mówi w nim o wierze boskiej i ludzkiej, wiarygodności i jej oczywistości oraz przedmiocie formalnym i materialnym. Wiele uwagi poświęcił różnym podziałom wiary, które mają znaczenie historyczne. Obrazują one szczegółowe i subtelne dystynkcje, jakie wtedy występowały w teologii. Za mało Autor mówi o łasce. Sądzę, że teologia wiary nie została dobrze uwypuklona. W r o z d z i a l e III Ks. I. Korzeniowski zajmuje się problematyką teologii aktu wiary. Istotę aktu wiary ukazuje w kontekście polemik z racjonalizmem i protestantyzmem (*notabene* nie odnosi się do modernizmu), a następnie analizuje rolę autorytetu w genezie aktu wiary i motywy wiarygodności. Dobrze uchwycił i przedstawił podstawowe przymioty aktu wiary, brak tylko jasno uwypuklonych elementów strukturalnych aktu wiary. Więcej uwagi należało też poświęcić motywom wiarygodności. W r o z d z i a l e IV Autor omawia debaty, jakie toczyły się wokół poglądów L. Billota w związku z jego skotystyczną interpretacją poglądów św. Tomasza. Miał on wielu przeciwników. Do największych należeli: A. Gardeil, P. Rousselot i R. Garrigou-Lagrange. Zarzucano mu, że odszedł od tomizmu. R o z d z i a ł V jest właściwie zakończeniem pracy, dodajmy – dobrym, przejrzystym i problemowym.

Cennym osiągnięciem omawianej książki jest wykazanie, że L. Billot nie jest tylko komentatorem poglądów św. Tomasza oraz że wiara nie jest tylko aktem rozumu, ale wszystkich władz osoby ludzkiej, co w owym czasie rzadko eksponowano. Interpretacja aktu wiary w duchu Dunsza Szkota i Moliny, za którą się opowiada nasz Autor, jest słuszna. Walorem prezentowanej książki jest też ustawienie jej w szerszym kontekście historycznym, co sugeruje już jej podtytuł. Praca jest erudycyjna i źródłowa. Przy okazji analizy poglądów Billota Autor zaprezentował stanowisko w kwestii wiary u całej plejady teologów, zwłaszcza o orientacji neoscholastycznej.

Do słabszych momentów pracy należy zaliczyć zbyt dużą liczbę cytatów w korpusie pracy, zbyt małe odniesienia do współczesnej problematyki wiary, a konsekwentnie brak w niej, albo zbyt mało, elementów krytycznych. Niemniej ten okres, który ostatnio był zapoznany w literaturze teologicznej, w zakresie wiary został nam przybliżony w pracy Ks. I. Korzeniowskiego w sposób zadowalający. Stąd z radością należy ją przyjąć na rynku wydawniczym.

Ks. Marian Rusecki